

IZVJEŠTAJ

o pregovorima između delegacija Crne Gore i Bosne i Hercegovine u vezi sa zaključivanjem

Sporazuma između Crne Gore i Bosne i Hercegovine o socijalnom osiguranju

Bilateralnim međunarodnim sporazumima, na bazi reciprociteta, obezbjeđuju se prava iz socijalnog osiguranja državljanima zemalja ugovornica po osnovu rada i boravka u jednoj od država ugovornica. Sporazume o socijalnom osiguranju prate administrativni sporazumi za njihovo sprovođenje, dopunski sporazumi kojima se bliže reguliše postupak za ostvarivanje pojedinih prava (stupaju na snagu istog dana kada i sporazum o socijalnom osiguranju) i dvojezični obrasci kao tehničko sredstvo za sprovođenje međunarodnih sporazuma i obezbjeđenje njihove efikasne primjene.

Crna Gora i Bosna i Hercegovina imaju prijateljske odnose i sadržajnu saradnju u mnogim oblastima od uzajamne važnosti, što potvrđuje i kontinuirani politički dijalog na visokom nivou. Postoji obostrani interes za snaženje dobre saradnje u različitim oblastima, a naročito u oblasti socijalne politike, saobraćaja i privrede. Odnosi dvije države dodatno su ojačani kroz saradnju u okviru multilateralnih foruma i organizacija, a intenzivna saradnja odvija se u okvirima široke normativno pravne osnove, čemu će doprinijeti i zaključenje Sporazuma o socijalnom osiguranju.

Vlada Crne Gore je na sjednici održanoj 24. novembra 2011. godine utvrdila Osnovu i sastav delegacije Crne Gore za vođenje pregovora i zaključivanje ovog sporazuma.

Tokom četiri kruga pregovora usaglašen je tekst Sporazuma između Crne Gore i Republike Bosne i Hercegovine o socijalnom osiguranju, tekst Administrativnog sporazuma za sprovođenje Sporazuma između Crne Gore i Bosne i Hercegovine o socijalnom osiguranju i sadržaj obrazaca za oblast penzijskog i invalidskog osiguranja, zdravstvenog osiguranja i osiguranja za slučaj nezaposlenosti.

Na petom krugu pregovora, na kojima su trebali biti parafirani naprijed navedeni tekstovi sporazuma, delegacija Bosne i Hercegovine je zatražila ponovno razmatranje člana 5 Sporazuma, u dijelu koji se odnosi na naknade za slučaj nezaposlenosti. Kako su prijedlozi bosanskohercegovačke strane za izmjenu člana 5 bili u suprotnosti sa nacionalnim propisima Crne Gore to isti nijesu prihvaćeni i pregovori su odloženi radi daljih konsultacija bosanskohercegovačke strane.

Ponovni, konsultativni, sastanak održan je u decembru 2015. godine, ali na istom nije došlo do usaglašavanja stavova po pitanju sporne odredbe. Tom prilikom su se predstavnici nadležnih organa Bosne i Hercegovine obavezali da će o navedenom izvijestiti više organe vlasti te da će zatražiti dalja uputstva u vezi zaključivanja navedenog sporazuma.

Na insistiranje crnogorske strane, bosanskohercegovačka strana je konačno, u novembru 2023. godine, iskazala interes za okončanjem procesa pregovaranja shodno Zapisniku s četvrtog kruga pregovora o socijalnom osiguranju.

U cilju zaključivanja Sporazuma između Crne Gore i Bosne i Hercegovine o socijalnom osiguranju šesti krug pregovora održan je 3. i 4. aprila 2024. godine i tom prilikom su okončani pregovori i parafirani usaglašeni tekstovi Sporazuma i Administrativnog sporazuma za sprovođenje Sporazuma između Crne Gore i Bosne i Hercegovine o socijalnom osiguranju.

Zaključivanjem Sporazuma između Crne Gore i Bosne i Hercegovine o socijalnom osiguranju omogućiće se regulisanje međusobnih odnosa u oblasti penzijskog i invalidskog osiguranja, zdravstvenog osiguranja, osiguranja za slučaj nezaposlenosti i ostalih pitanja iz domena socijalnog osiguranja, a posebno izjednačavanje u pravima državljana po osnovu boravka i rada u državama ugovornicama.

Sporazumi se temelje na opšte prihvaćenim principima i iskustvima naše države iz ove oblasti, kao i standardima koje predviđa Regulativa Evropske unije broj 883/2004 o koordinaciji sistema socijalne sigurnosti.

Predstoji potpisivanje ovog sporazuma.

SPORAZUM

IZMEĐU

CRNE GORE

I

BOSNE I HERCEGOVINE

O SOCIJALNOM OSIGURANJU

Crna Gora i Bosna i Hercegovina (u daljem tekstu: države ugovornice),

u želji da uredе međusobne odnose u oblasti socijalnog osiguranja,

dogovorile su se sljedeće:

DIO I

OPŠTE ODREDBE

Definicija pojmova

Član 1

(1) U ovom sporazumu sljedeći pojmovi znače:

1. „teritorija“

- za Crnu Goru, teritorija Crne Gore;
- za Bosnu i Hercegovinu, teritorija Bosne i Hercegovine;

2. „pravni propisi“

- zakoni, podzakonski akti i drugi opšti akti, koji se odnose na oblasti iz člana 2 ovog sporazuma;

3. „nadležni organ“

- u Crnoj Gori: ministarstvo nadležno za oblasti regulisane pravnim propisima iz člana 2 ovog sporazuma;

- u Bosni i Hercegovini ministarstvo nadležno za oblasti regulisane pravnim propisima iz člana 2 ovog sporazuma;

4. „organ za vezu“

- organ određen za efikasnije sprovođenje ovog sporazuma;

5. „nosilac“

- organizacija, ustanova, odnosno organ nadležan za sprovođenje pravnih propisa iz člana 2 ovog sporazuma;

6. „nadležni nosilac“

- nosilac kod koga je lice osigurano u vrijeme podnošenja zahtjeva za davanje ili od koga ima ili bi imalo pravo na davanje;

7. „osiguranik“

- lice koje je osigurano ili je bilo osigurano prema pravnim propisima iz člana 2 ovog sporazuma;

8. „član porodice“

- član porodice prema pravnim propisima one države ugovornice čiji se propisi primjenjuju;

9. „prebivalište“

- mjesto stalnog boravka

10. „boravište“

- mjesto privremenog boravka,

11. „period osiguranja“

- period za koji je plaćen doprinos i period priznat kao takav;

12. „davanje“

- davanje u naturi i novčano davanje

13. „davanje u naturi“

- zdravstvena zaštita i drugo davanje, osim novčanih;

14. „novčano davanje“

- penzija, novčana naknada i druga novčana davanja, uključujući dodatke, usklađivanja i povećanja prema pravnim propisima iz člana 2 ovog sporazuma;

15. „hitno pružanje zdravstvene zaštite“

- davanje čije se pružanje ne može odložiti, jer bi, u protivnom, bio ozbiljno ugrožen život ili zdravlje lica;

(2) U ovom sporazumu ostali pojmovi imaju značenje koje im pripada prema pravnim propisima država ugovornica.

Pravni propisi na koje se ovaj sporazum odnosi

Član 2

(1) Ovaj sporazum se odnosi na:

a) pravne propise Crne Gore o:

1. zdravstvenom osiguranju, zdravstvenoj zaštiti i materinstvu;
2. penzijskom i invalidskom osiguranju;
3. osiguranju za slučaj povrede na radu i profesionalne bolesti;
4. novčanoj naknadi za slučaj nezaposlenosti;
5. dodatku za djecu.

b) pravne propise Bosne i Hercegovine o:

1. zdravstvenom osiguranju i zdravstvenoj zaštiti;
2. penzijskom i invalidskom osiguranju;
3. osiguranju za slučaj povrede na radu i profesionalne bolesti;
4. novčanoj naknadi za slučaj nezaposlenosti;
5. novčanoj naknadi za slučaj materinstva i dodatka za djecu.

(2) Ovaj sporazum se odnosi na sve pravne propise kojima se obuhvataju, mijenjaju ili dopunjuju pravni propisi iz stava 1 ovog člana.

Lica na koja se ovaj sporazum primjenjuje

Član 3

Ovaj sporazum se primjenjuje na:

- a) lica za koja važe ili su važili pravni propisi jedne ili obje države ugovornice,
- b) druga lica koja pravo izvode od lica iz tačke a).

Jednaki tretman

Član 4

(1) Prilikom primjene pravnih propisa jedne države ugovornice, državljani druge države ugovornice su izjednačeni sa njenim državljanima.

(2) Stav 1 ovog člana se ne odnosi na:

1. pravne propise o učešću osiguranika i poslodavaca u organima nosilaca i udruženja u oblasti socijalnog osiguranja, ako tim propisima nije drukčije uređeno;
2. odredbe o teretu osiguranja iz međunarodnih ugovora zaključenih sa trećim državama i
3. pravne propise o osiguranju lica zaposlenih u službenom predstavništvu jedne od strana ugovornica u trećim državama ili kod članova tog predstavništva, ako međunarodnim ugovorom nije drukčije određeno.

Izjednačenost teritorija

Član 5

(1) Penzije, novčane naknade i druga novčana davanja, stečena po osnovu pravnih propisa jedne države ugovornice ne mogu se umanjiti, izmijeniti, obustaviti ni ukinuti zbog toga što korisnik ima prebivalište na teritoriji druge države ugovornice, osim ako ovim sporazumom nije drukčije određeno.

(2) Državljanima druge države ugovornice sa prebivalištem na teritoriji treće države davanja iz stava 1 ovog člana se isplaćuju pod istim uslovima kao i svojim državljanima.

(3) Stav 1 ovog člana se ne primjenjuje na najnižu penziju, naknadu pogrebnih troškova i novčanu naknadu za slučaj nezaposlenosti.

Izjednačenost pravnih činjenica

Član 6

(1) Ako obavljanje neke djelatnosti, koja donosi prihod ili određeno obavezno osiguranje, ima pravni uticaj na određena davanja iz socijalnog osiguranja, prema pravnim propisima jedne države ugovornice, na tu državu ugovornicu ima isti pravni uticaj obavljanje odgovarajuće djelatnosti ili obavezno osiguranje u drugoj državi ugovornici.

(2) Ako prema pravnim propisima jedne države ugovornice visina davanja iz socijalnog osiguranja zavisi od visine drugih prihoda dotičnog lica, nadležni nosilac te države ugovornice uzima u obzir i visinu davanja koja se licu isplaćuje prema pravnim propisima druge države ugovornice.

DIO II

ODREDBE O PRAVNIM PROPISIMA KOJI SE PRIMJENJUJU

Opšta odredba

Član 7

Obaveza osiguranja određuje se prema pravnim propisima one države ugovornice na čijoj teritoriji lice radi, odnosno obavlja djelatnost, što važi i u slučaju kada se sjedište poslodavca nalazi na teritoriji druge države ugovornice, ako odredbama čl. 8 i 9 ovog sporazuma nije drukčije određeno.

Posebne odredbe

Član 8

(1) Ako poslodavac sa sjedištem na teritoriji jedne države ugovornice uputi zaposlenog na teritoriju druge države ugovornice, na njega se, najduže do kraja 24. kalendarskog mjeseca od dana upućivanja, primjenjuju pravni propisi prve države ugovornice, kao da je zaposlen na njenoj teritoriji.

(2) Ako lice koje obavlja samostalnu djelatnost u jednoj državi ugovornici ode u drugu državu ugovornicu radi privremenog obavljanja te djelatnosti, na njega se, najduže do kraja 12. kalendarskog mjeseca, od dana njegovog odlaska, primjenjuju pravni propisi prve države ugovornice, kao da obavlja djelatnost na njenoj teritoriji.

(3) Na lica koja putuju u službi poslodavca koji se bavi vazdušnim, drumskim ili željezničkim saobraćajem, primjenjuju se pravni propisi države ugovornice u kojoj je sjedište poslodavca.

(4) Na posadu broda, kao i druga lica zaposlena na brodu, primjenjuju se pravni propisi države ugovornice pod čijom zastavom brod plovi.

(5) Na lica koja obavljaju poslove utovara i istovara broda, popravke ili nadzora broda u luci druge države ugovornice, primjenjuju se pravni propisi države ugovornice kojoj luka pripada.

(6) Na zaposlene u državnim i javnim službama, službene predstavnike i sa njima izjednačena lica upućena u drugu državu ugovornicu, primjenjuju se pravni propisi države ugovornice koja ih je uputila.

(7) Primjena pravnih propisa prve države ugovornice iz st. 1 i 2 ovog člana može se, izuzetno, na zajednički zahtjev poslodavca i zaposlenog, odnosno na zahtjev lica koje samostalno obavlja djelatnost i uz saglasnost nadležnog organa druge države ugovornice, produžiti za još 24, odnosno 12 mjeseci.

Zaposleni u diplomatskoj misiji ili konzularnom predstavništvu

Član 9

(1) Na zaposlene u diplomatskoj misiji ili konzularnom predstavništvu, kao i na zaposlene kao privatna kućna posluga kod članova ovih misija ili predstavništava, upućene na teritoriju druge države ugovornice, primjenjuju se pravni propisi države ugovornice iz koje su upućeni.

(2) Na zaposlene iz stava 1 ovog člana koji nijesu upućeni, primjenjuju se pravni propisi države ugovornice u kojoj su zaposleni, a diplomatska misija, odnosno konzularno predstavništvo, odnosno njihovi članovi koji ih zapošljavaju, dužni su da se pridržavaju pravnih propisa te države koji važe za poslodavca.

(3) Izuzetno od stava 2 ovog člana, zaposleni koji su državljani države ugovornice čija je diplomatska misija, odnosno konzularno predstavništvo, mogu se, u roku od tri mjeseca od dana zaposlenja, opredijeliti za primjenu pravnih propisa te države ugovornice

Izuzeci

Član 10

Na zajednički zahtjev zaposlenog i njegovog poslodavca, odnosno lica koje obavlja samostalnu djelatnost, nadležni organi država ugovornica mogu dogovoriti izuzetke od odredaba čl. 7 do 9 ovog sporazuma, pri čemu moraju uzeti u obzir vrstu i okolnosti zaposlenja.

DIO III

POSEBNE ODREDBE

GLAVA 1

Bolest i materinstvo

Sabiranje perioda osiguranja

Član 11

Periodi osiguranja navršeni prema pravnim propisima obje države ugovornice, kada je to potrebno, sabiraju se za sticanje prava na davanje i za određivanje trajanja tog davanja, pod uslovom da se ne poklapaju.

Davanja u naturi

Član 12

(1) Lice koje ispunjava uslove za pravo na davanje u naturi prema pravnim propisima jedne države ugovornice ima pravo na zdravstvenu zaštitu od strane nosioca njegovog prebivališta ili boravišta, u obimu, vrsti i načinu pružanja prema pravnim propisima koji važe za tog nosioca, kao da je kod njega osigurano, a u trajanju određenom pravnim propisima koji važe za nadležnog nosioca na čiji teret se zaštita pruža pod uslovom da:

1. ima prebivalište u drugoj državi ugovornici, ili
2. ima boravište u drugoj državi ugovornici po osnovu člana 9 ovog sporazuma, ili
3. njegovo stanje za vrijeme boravka u drugoj državi ugovornici zahtijeva hitno pružanje zdravstvene zaštite, pod uslovom da u tu državu ugovornicu nije otišlo u cilju liječenja, ili

4. dobije odobrenje od nadležnog nosioca da ode na teritoriju druge države ugovornice na liječenje koje iziskuje njegovo zdravstveno stanje.

(2) Odredbe stava 1 ovog člana primjenjuju se i na članove porodice, s tim što je za članove porodice lica koja imaju boravište u drugoj državi ugovornici na osnovu odredaba člana 8 st. 1 i 2 ovog sporazuma potrebna saglasnost nadležnog nosioca.

(3) Za odobrenje korišćenja proteza, ortopedskih i drugih pomagala i drugih zdravstvenih usluga veće vrijednosti neophodna je saglasnost nadležnog nosioca, izuzev kada je pružanje tih usluga neodložno, jer bi u protivnom bio ozbiljno ugrožen život ili zdravlje lica iz st. 1 i 2 ovog člana, ili kada se, u skladu sa članom 16 stav 2, troškovi naknađuju paušalnim plaćanjem.

Novčano davanje

Član 13

(1) Novčano davanje u slučajevima iz člana 12 ovog sporazuma, kao i u slučaju materinstva, odobrava nadležni nosilac prema pravnim propisima koje on primjenjuje.

(2) Ako prema pravnim propisima jedne države ugovornice iznos novčanog davanja zavisi od broja članova porodice, nadležni nosilac uzima u obzir i članove porodice koji imaju prebivalište u drugoj državi ugovornici.

Davanje korisnicima penzije

Član 14

(1) Na korisnika penzije, ostvarene prema pravnim propisima obje države ugovornice, primjenjuju se isključivo pravni propisi one države ugovornice u kojoj korisnik ima prebivalište.

(2) Korisnik iz stava 1 ovog člana pravo na davanje u naturi ostvaruje na teret nadležnog nosioca one države ugovornice u kojoj ima prebivalište.

(3) Na korisnike penzije ostvarene prema pravnim propisima jedne države ugovornice koji ima prebivalište u drugoj državi ugovornici, primjenjuju se pravni propisi te države ugovornice i pružaju

davanja u naturi, kao da je pravo na penziju ostvareno prema njenim pravnim propisima, a na teret nadležnog nosioca.

(4) Korisnik penzije iz stava 3 ovog člana sa prebivalištem u jednoj državi ugovornici, čije stanje za vrijeme boravka u drugoj državi ugovornici zahtijeva hitno pružanje davanja u naturi ima pravo na ta davanja prema pravnim propisima i na teret nosioca druge države ugovornice.

(5) Odredbe st. 1 do 4 ovog člana primjenjuju se i na članove porodice korisnika penzije.

**Nosilac koji obezbjeđuje davanje u naturi
prema prebivalištu ili boravištu lica**

Član 15

U slučaju iz čl. 12 i 14 ovog sporazuma, davanje u naturi obezbjeđuje:

u Crnoj Gori:

- organizaciona jedinica nosioca zdravstvenog osiguranja

u Bosni i Hercegovini:

- za Federaciju Bosne i Hercegovine - organizaciona jedinica nadležnog nosioca zdravstvenog osiguranja;

- za Republiku Srpsku - organizaciona jedinica Fonda zdravstvenog osiguranja Republike Srpske i

- za Brčko Distrikt Bosne i Hercegovine – Fond zdravstvenog osiguranja Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine.

Naknada troškova

Član 16

(1) Nadležni nosilac naknađuje nosiocu koji je pružio davanje troškove u skladu sa članom 12 i članom 14 stav 3 ovog sporazuma, izuzev administrativnih troškova.

(2) Organi za vezu država ugovornica mogu, umjesto pojedinačnog obračuna troškova, dogovoriti da se za određene grupe slučajeva vrši paušalni obračun i naknada nastalih troškova.

GLAVA 2

Starost, invalidnost i smrt

Sabiranje perioda osiguranja

Član 17

(1) Ako je, prema pravnim propisima jedne države ugovornice sticanje, očuvanje ili ponovno priznavanje prava na davanje uslovljeno navršenjem perioda osiguranja, nosilac te države ugovornice uzima u obzir, ako je potrebno, i periode osiguranja navršene prema pravnim propisima druge države ugovornice, kao da su navršeni prema njegovim pravnim propisima, pod uslovom da se periodi ne poklapaju, ako ovim sporazumom nije drukčije određeno.

(2) Prilikom primjene stava 1 ovog člana, staž osiguranja koji se, prema pravnim propisima druge države ugovornice računa sa uvećanim trajanjem, uzima se u obzir u efektivnom trajanju.

(3) Ako, i pored primjene stava 1 ovog člana, nijesu ispunjeni uslovi za sticanje prava na davanje, nadležni nosilac uzima u obzir i period osiguranja navršen u trećoj državi sa kojom ta država ugovornica ima zaključen sporazum o socijalnom osiguranju u kojem je predviđeno sabiranje perioda osiguranja.

Period osiguranja kraći od 12 mjeseci

Član 18

(1) Ako je ukupan period osiguranja, koji se prema pravnim propisima jedne države ugovornice uzima u obzir za obračunavanje davanja kraći od 12 mjeseci, ne odobrava se pravo na davanje, izuzev u slučaju kada, prema tim pravnim propisima, postoji pravo na davanje samo po osnovu tog perioda osiguranja.

(2) Period osiguranja iz stava 1 ovog člana, po osnovu koga nosilac jedne države ugovornice ne odobrava davanje, uzima u obzir nosilac druge države ugovornice za sticanje, očuvanje i ponovno

priznavanje prava na davanje, kao i određivanje njegove visine, kao da je taj period navršen prema njegovim pravnim propisima.

Utvrđivanje samostalnog davanja

Član 19

Ako prema pravnim propisima jedne države ugovornice postoji pravo na davanje i bez primjene člana 17 ovog sporazuma, nadležni nosilac te države ugovornice utvrđuje davanje isključivo na osnovu perioda osiguranja koji se uzima u obzir prema tim pravnim propisima.

Utvrđivanje i obračun srazmjernog dijela davanja

Član 20

(1) Ako prema pravnim propisima jedne države ugovornice postoji pravo na davanje samo uz primjenu odredaba člana 17 ovog sporazuma, nadležni nosilac te države ugovornice utvrđuje davanje na taj način što:

1. obračunava teorijski iznos davanja koji bi pripadao da je ukupan period osiguranja koji se uzima u obzir za obračun davanja, navršen prema pravnim propisima koje on primjenjuje. Iznos davanja koji ne zavisi od dužine perioda osiguranja uzima se kao teorijski iznos;

2. na osnovu tako obračunatog iznosa, utvrđuje iznos davanja srazmjeran odnosu između perioda osiguranja navršenog isključivo prema pravnim propisima koje on primjenjuje i ukupnog perioda osiguranja koji se uzima u obzir za obračun davanja;

3. utvrđuje iznos davanja srazmjerno periodu osiguranja navršenom prema pravnim propisima te države ugovornice i njenom najdužem periodu osiguranja na osnovu koga se utvrđuje visina davanja, u slučaju kada je ukupan period osiguranja koji se uzima u obzir primjenom odredaba člana 17. ovog sporazuma veći od najdužeg penzijskog staža prema pravnim propisima te države ugovornice.

(2) Ako se prema pravnim propisima jedne države ugovornice iznos davanja obračunava na osnovu zarade, plate, osnovice osiguranja, odnosno uplaćenog doprinosa u određenom periodu, nadležni nosilac uzima u obzir zaradu, platu, osnovicu osiguranja, odnosno uplaćeni doprinos isključivo iz perioda osiguranja navršenog prema pravnim propisima koje on primjenjuje.

Umanjenje, obustava i ukidanje davanja

Član 21

Lica na koja se ovaj sporazum primjenjuje ne podliježu pravnim propisima država ugovornica o umanjenju, obustavi ili ukidanju davanja u slučaju njihovog istovremenog korišćenja.

GLAVA 3

Povreda na radu i profesionalna bolest

Povreda na putu do posla

Član 22

(1) Lice sa prebivalištem na teritoriji jedne države ugovornice koje na putu, radi stupanja na posao po osnovu ugovora o radu, odnosno radi obavljanja samostalne djelatnosti u drugoj državi ugovornici pretrpi povredu, ima pravo na davanja po osnovu povrede na radu prema pravnim propisima i na teret nosioca druge države ugovornice.

(2) Stav 1 ovog člana primjenjuje se i u slučaju povrede koju lice pretrpi neposredno po isteku ugovora o radu, odnosno po prestanku obavljanja samostalne djelatnosti, na putu do prebivališta.

Davanja u naturi

Član 23

(1) Lice koje po osnovu povrede na radu ili profesionalne bolesti ima pravo na zdravstvenu zaštitu prema pravnim propisima jedne države ugovornice, a ima prebivalište ili boravište u drugoj državi ugovornici koristi tu zaštitu na teret nadležnog nosioca, od nosioca na čijem području ima prebivalište ili boravište, prema pravnim propisima koje taj nosilac primjenjuje, kao da je kod njega osigurano.

(2) Za korišćenje proteza, pomagala i drugih zdravstvenih usluga veće vrijednosti primjenjuju se odredbe člana 12 stav 3 ovog sporazuma.

(3) U slučajevima iz stava 1 i 2 ovog člana ostvarivanje prava na zdravstvenu zaštitu obezbjeđuje:

u Crnoj Gori:

- organizaciona jedinica nosioca zdravstvenog osiguranja

u Bosni i Hercegovini:

- za Federaciju Bone i Hercegovine - organizaciona jedinica nadležnog nosioca zdravstvenog osiguranja;

- za Republiku Srpsku - organizaciona jedinica Fonda zdravstvenog osiguranja Republike Srpske i

- za Brčko Distrikt Bosne i Hercegovine – Fond zdravstvenog osiguranja Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine.

(4) Za naknadu troškova nastalih na osnovu st. 1 i 2 ovog člana primjenjuju se odredbe člana 16 ovog sporazuma.

Profesionalna bolest Član 24

(1) Ako je odobrenje davanja za slučaj profesionalne bolesti prema pravnim propisima jedne države ugovornice, uslovljeno time da je bolest prvi put ljekarski utvrđena na teritoriji te države ugovornice, smatra se da je taj uslov ispunjen ako je ta bolest prvi put utvrđena na teritoriji druge države ugovornice.

(2) Ako je odobrenje davanja za slučaj profesionalne bolesti prema pravnim propisima jedne države ugovornice, uslovljeno time da je obavljanje djelatnosti koja može da izazove tu bolest, trajalo određeno vrijeme, nadležni nosilac te države ugovornice, ako je potrebno, uzima u obzir i vrijeme obavljanja takve djelatnosti u skladu sa pravnim propisima druge države ugovornice.

Novčano davanje Član 25

(1) Novčano davanje za slučaj povrede na radu ili profesionalne bolesti odobrava, prema svojim pravnim propisima, nosilac one države ugovornice na čijoj teritoriji je nastala povreda na radu, odnosno poslednji put obavljena djelatnost koja može da izazove tu profesionalnu bolest.

(2) Ako lice, koje je po osnovu profesionalne bolesti primalo ili prima novčano davanje na teret nosioca jedne države ugovornice, zbog pogoršanja bolesti prouzrokovane obavljanjem djelatnosti koja, prema pravnim propisima druge države ugovornice, može da izazove profesionalnu bolest, podnese zahtjev za davanje nosiocu druge države ugovornice, nosilac prve države ugovornice i dalje snosi troškove davanja, bez obzira na pogoršanje, prema svojim pravnim propisima. Nosilac druge države ugovornice odobrava davanje u visini razlike između davanja koje pripada nakon pogoršanja i davanja koje bi, po osnovu nastupanja te bolesti, pripadalo prema njegovim pravnim propisima.

Obavještanje diplomatske misije ili konzularnog predstavništva o povredi na radu Član 26

O povredi na radu državljanina, jedne države ugovornice zaposlenog u drugoj državi ugovornici koja je prouzrokovala ili bi mogla prouzrokovati smrt, nadležni nosilac, bez odlaganja, obavještava diplomatsku misiju ili konzularno predstavništvo države ugovornice čiji je on državljanin.

GLAVA 4 Nezaposlenost

Sabiranje perioda osiguranja Član 27

Period osiguranja, utvrđen prema pravnim propisima jedne države ugovornice, uzima se u obzir za pravo na davanje za slučaj nezaposlenosti prema pravnim propisima druge države ugovornice, pod uslovom da se ne poklapaju, ako je nezaposleno lice u državi ugovornici u kojoj ostvaruje pravo na davanje prije podnošenja zahtjeva za to davanje bilo osigurano za slučaj nezaposlenosti najmanje toliko mjeseci koliko je predviđeno prema njenim pravnim propisima

GLAVA 5 Dodatak za djecu

Sabiranje perioda osiguranja Član 28

Period osiguranja utvrđen prema pravnim propisima jedne države ugovornice uzima se u obzir, ako je to potrebno, za sticanje i ostvarivanje prava na dodatak za djecu, prema pravnim propisima druge države ugovornice.

Utvrđivanje davanja Član 29

(1) Pravo na dodatak za djecu se određuje prema pravnim propisima one države ugovornice po kojima je lice osigurano i za djecu koja imaju prebivalište u drugoj državi ugovornici.

(2) Ako pravo na dodatak za djecu postoji prema pravnim propisima obje države ugovornice, primenjuju se isključivo pravni propisi one države ugovornice u kojoj dijete ima prebivalište.

(3) St. 1. i 2. ovog člana se primenjuju i na korisnika penzije.

DIO IV

OSTALE ODREDBE

Organi za vezu Član 30

U cilju efikasnijeg sprovođenja ovog sporazuma, posebno radi jednostavnog i brzog povezivanja nosilaca država ugovornica, administrativnim sporazumom određuju se organi za vezu.

Obaveze organa, pravna i administrativna pomoć Član 31

(1) Nadležni organi država ugovornica će, administrativnim sporazumom, utvrditi način primjene ovog sporazuma, koji stupa na snagu istovremeno sa ovim sporazumom.

(2) Nadležni organi obavještavaće se međusobno o svim promjenama njihovih pravnih propisa u vezi sa primjenom ovog sporazuma, a organi za vezu država ugovornica o svim preduzetim mjerama za sprovođenje ovog sporazuma.

(3) U primjeni ovog sporazuma, nadležni organi, organi za vezu i nosioci država ugovornica će uzajamno pružati besplatnu pravnu i administrativnu pomoć.

(4) Nadležni organi, organi za vezu i nosioci država ugovornica mogu, u primjeni ovog sporazuma neposredno međusobno kontaktirati, kao i sa zainteresovanim licima ili njihovim punomoćnicima.

(5) Nadležni organi, organi za vezu i nosioci jedne države ugovornice ne smiju odbiti zahtjev i drugi podnesak zbog toga što je napisan na službenom jeziku i pismu druge države ugovornice.

(6) Prilikom primjene ovog sporazuma ravnopravno se upotrebljavaju službeni jezici i pisma država ugovornica.

(7) Ljekarske preglede koji se obavljaju isključivo zbog primjene pravnih propisa jedne države ugovornice, a odnose se na lica koja u drugoj državi ugovornici imaju prebivalište ili boravište, obaviće na zahtjev nadležnog nosioca i na njegov teret, nosilac prema prebivalištu ili boravištu. Ljekarske preglede koji se obavljaju zbog primjene pravnih propisa obje države ugovornice obavlja na svoj teret nosilac prema prebivalištu ili boravištu tog lica.

(8) Pravna pomoć se, do pokretanja sudskog postupka, pruža u skladu sa propisima koji se primjenjuju za pravnu pomoć u građanskim pravnim stvarima.

Ovlašćenja diplomatskih misija i konzularnih predstavništava Član 32

Diplomatska misija i konzularno predstavništvo država ugovornica, mogu se bez posebnog punomoćja, direktno obraćati nadležnim organima, organima za vezu i nadležnim nosiocima druge države ugovornice radi zaštite interesa svojih državljana.

Oslobađanje od takse i nadovjera **Član 33**

(1) Oslobađanje ili smanjenje takse predviđeno propisima jedne države ugovornice za pisane podneske ili dokumenta koja se prilažu zbog primjene njenih pravnih propisa, odnosi se i na odgovarajuće pisane podneske i dokumenta koja se prilažu radi primjene ovog sporazuma ili pravnih propisa druge države ugovornice.

(2) Isprave, dokumenta i pisani podnesci bilo koje vrste, koji se prilažu prilikom primjene ovog sporazuma, ne podliježu nadovjeri.

Podnošenje zahtjeva **Član 34**

(1) Zahtjev, izjava ili pravno sredstvo koji je u primjeni ovog sporazuma ili pravnih propisa jedne države ugovornice podnijet organu, nosiocu ili nekoj drugoj nadležnoj organizaciji, ustanovi odnosno instituciji jedne države ugovornice, smatra se zahtjevom, izjavom ili pravnim sredstvom podnijetom organu, nosiocu ili nekoj drugoj nadležnoj organizaciji, ustanovi, odnosno instituciji druge države ugovornice.

(2) Zahtjev za davanje, podnijet prema pravnim propisima jedne države ugovornice, smatra se istovremeno i zahtjevom za odgovarajuće davanje prema pravnim propisima druge države ugovornice, koje dolazi u obzir primjenom ovog sporazuma.

(3) Zahtjev, izjava ili pravno sredstvo, koji primjenom pravnih propisa jedne države ugovornice treba podnijeti organu, nosiocu ili nekoj drugoj nadležnoj organizaciji, ustanovi, odnosno instituciji te države ugovornice, može se, u istom roku, podnijeti odgovarajućem organu, nosiocu ili nekoj drugoj nadležnoj organizaciji, ustanovi, odnosno instituciji druge države ugovornice.

(4) U slučajevima iz st. 1 do 3 ovog člana, organ, nosilac ili neka druga nadležna organizacija, ustanova, odnosno institucija, bez odlaganja, prosljeđuje zahtjev, izjavu ili pravno sredstvo odgovarajućoj službi druge države ugovornice, neposredno ili posredstvom organa za vezu.

(5) Javne isprave, potvrde, odnosno dokumenti koje u cilju primjene ovog sporazuma izdaje organ ili nosilac jedne države ugovornice, smatraju se važećim i za organ ili nosioca druge države ugovornice.

Isplata davanja **Član 35**

(1) Nosilac nadležan za isplatu davanja prema pravnim propisima jedne države ugovornice priznaje davanja u valuti koja važi u toj državi ugovornici.

(2) Isplata davanja iz stava 1 ovog člana korisniku koji ima prebivalište u drugoj državi ugovornici, vrši se u konvertibilnoj valuti (EUR).

(3) Naknade predviđene ovim sporazumom utvrđuju se u valuti one države ugovornice u kojoj se nalazi sjedište nosioca na čiji teret padaju davanja.

(4) Isplate među nosiocima država ugovornica vrše se u konvertibilnoj valuti (EUR).

(5) Kod preračunavanja davanja u valutu druge države ugovornice uzima se srednji kurs koji važi na dan kada je nosilac doznačio davanje isplatnom organu, radi isplate u drugu državu ugovornicu.

Potraživanje preplaćenih iznosa novčanih davanja

Član 36

(1) Nosilac jedne države ugovornice, koji je isplatio davanja u iznosu većem od onog koji korisniku pripada, može od nosioca druge države ugovornice zatražiti da od zaostalih iznosa davanja koje treba da isplati korisniku, zadrži preplaćeni iznos.

(2) Preplaćeni iznos iz stava 1 ovog člana se isplaćuje direktno nosiocu koji je zatražio njegovo zadržavanje.

Izvršni postupak

Član 37

(1) Izvršna rješenja u oblasti socijalnog osiguranja (isprave) nadležnih organa i nosilaca, kao i izvršne odluke sudova jedne države ugovornice priznaju se u drugoj državi ugovornici.

(2) Priznavanje se može odbiti samo ako je u suprotnosti sa javnim poretkom države ugovornice u kojoj treba da se prizna isprava ili izvršna odluka iz stava 1 ovog člana.

(3) Isprave i izvršne odluke iz stava 1 ovog člana izvršavaju se u drugoj državi ugovornici. Izvršni postupak se sprovodi prema pravnim propisima koji se primjenjuju za odgovarajuće isprave ili izvršne odluke države ugovornice u kojoj treba da se sprovede izvršenje. Isprave i izvršne odluke moraju sadržavati potvrdu o njihovoj izvršnosti (klauzula o izvršenju).

Naknada štete

Član 38

(1) Ako lice, koje prema pravnim propisima jedne države ugovornice, prima davanje po osnovu štete koja je nastala u drugoj državi ugovornici i ima, prema njenim pravnim propisima, pravo na

naknadu štete od trećeg lica, tada pravo na tu naknadu prelazi na nosioca prve države ugovornice prema pravnim propisima koje on primjenjuje.

(2) Ako je pravo na naknadu štete u vezi sa istovrsnim davanjima, po osnovu istog slučaja štete, prenijeto, u skladu sa stavom 1 ovog člana nosiocima obje države ugovornice, treće lice može isplatiti naknadu štete, sa oslobađajućim dejstvom, jednom ili drugom nosiocu. Nosioći će namiriti svoja potraživanja po ovom osnovu, srazmjerno davanju koje isplaćuju.

Rješavanje sporova Član 39

Sporove u primjeni i tumačenju ovog sporazuma rješavaće dogovorno nadležni organi država ugovornica.

DIO V

PRELAZNE I ZAVRŠNE ODREDBE

Prelazne odredbe Član 40

- (1) Ovaj sporazum ne utvrđuje pravo na davanje za period prije njegovog stupanja na snagu.
- (2) Za utvrđivanje prava na davanje prema ovom sporazumu uzima se u obzir i period osiguranja koji je, prema pravnim propisima država ugovornica, ostvaren prije njegovog stupanja na snagu.
- (3) Izuzetno od odredaba člana 17 st. 1 i 3 ovog sporazuma, uzima se u obzir samo poseban staž utvrđen za period prije 1. januara 1965. godine, i to u priznatom trajanju.
- (4) Izuzetno od odredaba člana 17 stav 2 ovog sporazuma, staž osiguranja navršen prije 6. marta 1992. godine, koji se prema tada važećim propisima računao sa uvećanim trajanjem, uzima se u obzir u priznatom trajanju.
- (5) Periodi osiguranja navršeni prema pravnim propisima Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije o penzijskom i invalidskom osiguranju vojnih osiguranika od 1. januara 1973. godine do 6. marta 1992. godine padaju na teret države ugovornice čiji državljanin je lice na dan stupanja na snagu ovog sporazuma. Ako lice ima državljanstvo obje države ugovornice, periodi osiguranja padaju na teret države ugovornice u kojoj lice ima prebivalište na dan stupanja na snagu ovog sporazuma.
- (6) Za lice koje nema državljanstvo država ugovornica, kao ni država sa teritorije prethodne Jugoslavije, penzijski staž koji je prethodna Jugoslavija, po osnovu međunarodnih ugovora zaključenih sa drugim državama, preuzela na svoj teret, a koji je navršen na teritoriji tih država, pada na teret nosioca one države ugovornice čije je republičko državljanstvo to lice imalo na dan preuzimanja obaveze po osnovu tih međunarodnih ugovora.

(7) Ovaj sporazum se primjenjuje i na osigurane slučajeve nastale prije njegovog stupanja na snagu.

Stupanje na snagu Član 41

(1) Ovaj sporazum podliježe potvrđivanju.

(2) Države ugovornice će se međusobno u pisanoj formi, diplomatskim putem, obavijestiti o ispunjenju unutrašnjih pravnih procedura neophodnih za stupanje na snagu ovog sporazuma.

(3) Ovaj sporazum stupa na snagu prvog dana po isteku mjeseca u kome je primljeno zadnje pisano obavještenje iz stava 2 ovog člana.

Vrijeme trajanja i otkazivanje Član 42

(1) Ovaj sporazum se zaključuje na neodređeno vrijeme.

(2) Svaka država ugovornica ga može u tekućoj kalendarskoj godini, u pisanoj formi, diplomatskim putem, otkazati s posljednjim danom te godine, pri čemu otkazni rok ne može biti kraći od šest mjeseci.

(3) U slučaju otkazivanja ovog sporazuma njegove odredbe se i dalje primjenjuju na stečena prava, kao i na zahtjeve za ostvarivanje prava podnijete do dana njegovog otkazivanja.

(4) Stupanjem na snagu ovog sporazuma, u odnosima između Crne Gore i Bosne i Hercegovine prestaje da važi Sporazum između Savezne Republike Jugoslavije i Bosne i Hercegovine o socijalnom osiguranju, zaključen 29. oktobra 2002. godine, osim stečenih prava na davanja i već pokrenutih postupaka, ako se oni odnose na period u kome je bio na snazi Sporazum koji se ovim sporazumom stavlja van snage.

U potvrdu ovoga opunomoćenici, propisno ovlašćeni od svojih vlada, potpisali su ovaj sporazum.

Potpisano u _____ , dana _____ godine, u dva originalna primjerka, na crnogorskom i službenim jezicima Bosne i Hercegovine - bosanskom, srpskom i hrvatskom jeziku, pri čemu su oba originala jednako vjerodostojna.

Za Crnu Goru

Za Bosnu i Hercegovinu

**ADMINISTRATIVNI SPORAZUM
ZA SPROVOĐENJE SPORAZUMA
IZMEĐU
CRNE GORE
I
BOSNE I HERCEGOVINE
O SOCIJALNOM OSIGURANJU**

Na osnovu člana 31 stav 1 Sporazuma između Crne Gore i Bosne i Hercegovine o socijalnom osiguranju, koji je potpisan u _____ dana _____ godine (u daljem tekstu: Sporazum), nadležni organi država ugovornica iz člana 1 stav 1 tačka 3 Sporazuma dogovorili su sljedeće:

**DIO I
OPŠTE ODREDBE**

**Definicije pojmova
Član 1**

Izrazi koji se upotrebljavaju u ovom sporazumu imaju isto značenje kao i u Sporazumu.

**Organi za vezu
Član 2**

(1) U skladu sa članom 30 Sporazuma, kao organi za vezu određuju se:

U Crnoj Gori:

- Ministarstva nadležna za pravne propise iz člana 2. Sporazuma, koja svoje nadležnosti iz djelokruga organa za vezu mogu prenositi na nadležne nosioce;

U Bosni i Hercegovini:

1. Za zdravstveno osiguranje i zdravstvenu zaštitu:

- a) u Federaciji Bosne i Hercegovine: Zavod zdravstvenog osiguranja i reosiguranja Federacije Bosne i Hercegovine, Sarajevo,
- b) u Republici Srpskoj: Fond zdravstvenog osiguranja Republike Srpske, Banja Luka,
- c) u Brčko Distriktu Bosne i Hercegovine: Fond zdravstvenog osiguranja Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine, Brčko.

2. Za penzijsko i invalidsko osiguranje:

- a) u Federaciji Bosne i Hercegovine: Federalni zavod za penzijsko i invalidsko osiguranje, Mostar,
- b) u Republici Srpskoj: Fond za penzijsko i invalidsko osiguranje Republike Srpske, Bijeljina.

3. Za povrede na radu i profesionalne bolesti:

a) u Federaciji Bosne i Hercegovine:

- 1. Zavod zdravstvenog osiguranja i reosiguranja Federacije Bosne i Hercegovine, Sarajevo,
- 2. Federalni zavod za penzijsko i invalidsko osiguranje, Mostar.

b) u Republici Srpskoj:

- Fond zdravstvenog osiguranja Republike Srpske, Banja Luka,
- Fond za penzijsko i invalidsko osiguranje Republike Srpske, Bijeljina.

c) u Brčko Distriktu Bosne i Hercegovine: Fond zdravstvenog osiguranja Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine, Brčko.

4. Za osiguranje za slučaj nezaposlenosti:

- a) u Federaciji Bosne i Hercegovine: Federalni zavod za zapošljavanje, Sarajevo,
- b) u Republici Srpskoj: Zavod za zapošljavanje Republike Srpske, Pale,
- c) u Brčko Distriktu Bosne i Hercegovine: Zavod za zapošljavanje Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine, Brčko.

5. Za dječiji dodatak i materinstvo:

- a) u Federaciji Bosne i Hercegovine: Federalno ministarstvo rada i socijalne politike, Sarajevo,
- b) u Republici Srpskoj: Fond za dječiju zaštitu Republike Srpske, Bijeljina,
- c) u Brčko Distriktu Bosne i Hercegovine: Vlada Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine, Odjel za zdravstvo i ostale usluge, Pododjel za socijalnu zaštitu, Brčko.

(2) Organi za vezu mogu međusobno neposredno kontaktirati, kao i sa osiguranicima i njihovim punomoćnicima, i uzajamno pružati administrativnu pomoć, u cilju sprovođenja Sporazuma i ovog sporazuma.

(3) Organi za vezu sporazumno utvrđuju dvojezične obrazce za sprovođenje Sporazuma i ovog sporazuma.

DIO II ODREDBE O PRIMJENI PRAVNIH PROPISA

Primjena čl. 8 – 10 Sporazuma Član 3

(1) U slučajevima iz čl. 8 – 10 Sporazuma nadležni nosilac države ugovornice, čiji se pravni propisi primjenjuju, izdaje, na utvrđenom dvojezičnom obrazcu, potvrdu o primjeni tih pravnih propisa u određenom periodu.

(2) Potvrdu iz stava 1. ovog člana, na zahtjev osiguranika ili poslodavca, izdaje:

U Crnoj Gori:

- nadležna organizaciona jedinica Fonda za zdravstveno osiguranje Crne Gore.

U Bosni i Hercegovini:

- a) u Federaciji Bosne i Hercegovine: Zavod zdravstvenog osiguranja i reosiguranja Federacije Bosne i Hercegovine, Sarajevo,
- b) u Republici Srpskoj: Fond zdravstvenog osiguranja Republike Srpske, Banja Luka,
- c) u Brčko Distriktu Bosne i Hercegovine: Fond zdravstvenog osiguranja Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine, Brčko.

(3) Potvrdu iz stava 1 ovog člana, izuzetno, nadležni nosilac može i naknadno izdati na zahtjev osiguranika, poslodavca ili nosioca države ugovornice na čijoj teritoriji lice radi, odnosno obavlja djelatnost, u skladu sa pravnim propisima koje on primjenjuje.

(4) U slučajevima iz člana 8 stav 7 Sporazuma saglasnost za primjenu pravnih propisa daje:

U Crnoj Gori:

- ministarstvo nadležno za poslove rada i zapošljavanja

U Bosni i Hercegovini

a) u Federaciji Bosne i Hercegovine: Federalno ministarstvo rada i socijalne politike i Federalno ministarstvo zdravstva,

b) u Republici Srpskoj: Ministarstvo rada i boračko invalidske zaštite Republike Srpske i Ministarstvo zdravlja i socijalne zaštite Republike Srpske,

c) u Brčko Distriktu: Vlada Brčko Distrikta, Odjel za privredu i društveni razvoj i Odjel za zdravstvo i ostale usluge.

(5) Organi iz stava 4 ovog člana nadležni su i za primjenu člana 10. Sporazuma.

DIO III

PRIMJENA POSEBNIH ODREDBA

GLAVA 1

Bolest i materinstvo

Primjena člana 11 Sporazuma

Član 4

(1) Radi primjene člana 11 Sporazuma, nadležni nosioci država ugovornica izdaju, na utvrđenom dvojezičnom obrazcu, potvrdu o periodu zdravstvenog osiguranja navršenom prema pravnim propisima koje primjenjuju.

(2) Potvrdu iz stava 1 ovog člana, na zahtjev osiguranika ili nosioca osiguranja druge države ugovornice, izdaje:

U Crnoj Gori:

- nadležna organizaciona jedinica Fonda za zdravstveno osiguranje Crne Gore

U Bosni i Hercegovini

a) u Federaciji Bosne i Hercegovine: Organizaciona jedinica nadležnog nosioca zdravstvenog osiguranja,

- b) u Republici Srpskoj: Fond zdravstvenog osiguranja Republike Srpske, Banja Luka,
- c) u Brčko Distriktu Bosne i Hercegovine: Fond zdravstvenog osiguranja Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine, Brčko.

Primjena člana 12 Sporazuma

Član 5

(1) Radi korišćenja prava na zdravstvenu zaštitu, lice iz člana 12 Sporazuma je obavezno da nosiocu u mjestu prebivališta ili boravišta, podnese, na utvrđenom dvojezičnom obrascu, potvrdu o pravu na davanje u naturi.

(2) Potvrdu iz stava 1 ovog člana izdaje:

U Crnoj Gori:

- nadležna organizaciona jedinica Fonda za zdravstveno osiguranje Crne Gore

U Bosni i Hercegovini:

- a) u Federaciji Bosne i Hercegovine: Organizaciona jedinica nadležnog nosioca zdravstvenog osiguranja,
- b) u Republici Srpskoj: Fond zdravstvenog osiguranja Republike Srpske, Banja Luka,
- c) u Brčko Distriktu Bosne i Hercegovine: Fond zdravstvenog osiguranja Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine, Brčko.

(3) Potvrda iz stava 1 ovog člana može se, izuzetno i naknadno izdati na zahtjev nosioca osiguranja koji je pružio davanje u naturi. Uz zahtjev, nosilac prilaže i raspoloživu medicinsku dokumentaciju.

(4) U slučaju utvrđene nesposobnosti za rad i odobrenog bolničkog liječenja, nosilac koji pruža davanje prema prebivalištu ili boravištu lica je dužan da o tome neodložno, na utvrđenom dvojezičnom obrascu, obavijesti nadležnog nosioca.

(5) Saglasnost za korišćenje proteza, pomagala, kao i drugih zdravstvenih usluga veće vrijednosti iz člana 12 stav 3 Sporazuma se izdaje na utvrđenom dvojezičnom obrascu, kada vrijednost tih usluga prelazi iznos od 500 evra, izražen u nacionalnoj valuti države ugovornice.

(6) Davanja u smislu stava 5 ovog člana su:

1. vještački dijelovi tijela, ortopedska pomagala (aparati i steznici, dopunski dijelovi, pribor i alat);
2. plastične vilice i plastika za lice, perike;
3. ortopedska obuća, po potrebi uz pripadajuću drugu normalnu cipelu (koja nije ortopedska);
4. otisci modela (izrada raznih dijelova tijela) koji se koriste da bi se predmeti navedeni pod brojevima 1 do 3 pravilno uklopili;
5. vještačke oči, kontaktna sočiva, naočare sa dioptrijom i teleskopske naočare;
6. slušni aparati;
7. zubne proteze (fiksne i koje se mogu vaditi) i proteze za zatvaranje usne duplje;
8. invalidska kolica i druga mehanička sredstva za kretanje;
9. obnavljanje predmeta navedenih pod prethodnim tačkama i
10. liječenje u sanatorijumima, oporavilištima i liječilištima.

Isplata novčanih davanja

Član 6

Nadležni nosilac isplaćuje novčano davanje iz člana 13 Sporazuma neposredno korisniku prava.

Davanja u naturi korisnicima penzije

Član 7

(1) Radi korišćenja prava na zdravstvenu zaštitu za korisnika penzije iz člana 14 stav 3 Sporazuma, nadležni nosilac izdaje i dostavlja nosiocu nadležnom prema prebivalištu korisnika penzije potvrdu, na utvrđenom dvojezičnom obrascu, kao dokaz o postojanju prava na davanje u naturi.

(2) Radi korišćenja prava na zdravstvenu zaštitu lica iz člana 14 st. 4 i 5 Sporazuma, nosilac nadležan prema prebivalištu uručuje licu kopiju potvrde iz stava 1. ovog člana.

(3) Potvrdu iz stava 1 ovog člana izdaje:

U Crnoj Gori:

- nadležna organizaciona jedinica Fonda za zdravstveno osiguranje Crne Gore

U Bosni i Hercegovini:

- a) u Federaciji Bosne i Hercegovine: Organizaciona jedinica nadležnog nosioca zdravstvenog osiguranja,
- b) u Republici Srpskoj: Fond zdravstvenog osiguranja Republike Srpske, Banja Luka,
- c) u Brčko Distriktu Bosne i Hercegovine: Fond zdravstvenog osiguranja Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine, Brčko.

Naknada u slučaju nepridržavanja propisanog postupka

Član 8

(1) Licu iz člana 12 Sporazuma koje je koristilo zdravstvenu zaštitu na način koji nije predviđen članom 5 ovog sporazuma, nastale troškove nadležni nosilac može naknaditi prema pravnim propisima koje on primjenjuje.

(2) Nosilac koji je pružio davanje iz stava 1 ovog člana obavezan je da nadležnom nosiocu, na njegov zahtjev, dostavi neophodnu dokumentaciju.

GLAVA 2

Starost, invalidnost i smrt

Podnošenje zahtjeva

Član 9

Nosilac države ugovornice kod koga je podniet zahtjev za davanje zatražice od podnosioca zahtjeva da priloži raspoloživu dokumentaciju potrebnu nadležnom nosiocu druge države ugovornice za obradu zahtjeva, a naročito podatke o periodima, vrsti i mjestima zaposlenja, odnosno obavljanja djelatnosti, kao i podatke o poslodavcu.

Obrada zahtjeva i pokretanje postupka

Član 10

(1) Nadležni nosioci su dužni da se međusobno obavještavaju o svakom zahtjevu za davanje i svim činjenicama od značaja za ostvarivanje prava i utvrđivanje visine davanja, pri čemu potvrđivanje podataka na utvrđenom dvojezičnom obrascu zamjenjuje dostavljanje originalne dokumentacije.

(2) Nadležni nosioci, takođe, međusobno dostavljaju pregled zaposlenja, odnosno djelatnosti koje su obavljane u drugoj državi ugovornici, kao i u trećoj državi ukoliko raspolažu sa istom, uz odgovarajuću dokumentaciju u originalu, odnosno u fotokopiji koju su ovjerali, uključujući i radnu knjižicu.

(3) Nadležni nosilac kome je podniet zahtjev za davanje potvrđuje na utvrđenom dvojezičnom obrascu, nosiocu druge države ugovornice periode osiguranja, odnosno penzijskog staža koji se uzima u obzir prema pravnim propisima koje on primjenjuje.

Obavještenje o završetku postupka za utvrđivanje prava na davanje Član 11

Nadležni nosioci se međusobno obavještavaju, na utvrđenom dvojezičnom obrascu, o završetku postupka za utvrđivanje prava na davanje.

Obavještavanje Član 12

Nadležni nosioci se međusobno obavještavaju o svim činjenicama značajnim za davanje, a naročito o:

1. utvrđivanju prava na davanje;
2. prestanku prava na davanje, odnosno obustavi isplate davanja;
3. promjeni u penzijskom stažu;
4. početku zaposlenja odnosno obavljanju djelatnosti;
5. novom bračnom stanju udovice, odnosno udovca;
6. preseljenju u treću državu;
7. promjeni adrese;
8. prestanku školovanja djeteta i
9. smrti korisnika prava.

Obustava isplate i prestanak prava na davanje Član 13

Nadležni nosioci država ugovornica se međusobno, bez odlaganja, obavještavaju o činjenicama zbog kojih se obustavlja isplata davanja ili prestaje pravo na davanje.

Utvrđivanje i razmjena podataka o stažu osiguranja i zaradama do 6. marta 1992. godine Član 14

(1) Nadležni nosilac na čijem se području nalazilo sjedište poslovne jedinice preduzeća će, od nadležnog nosioca na čijem se području nalazilo sjedište tog preduzeća, zahtjevom zatražiti iskazivanje podataka o stažu osiguranja i zaradama na odgovarajućem obrascu.

(2) Zahtjev iz stava 1 ovog člana sadrži podatke o: nazivu i sjedištu preduzeća ili njegovih poslovnih jedinica, sa registarskim brojevima i godinama osiguranja za koje treba iskazati staž osiguranja i zarade.

(3) Nadležni nosilac na čijem se području nalazilo sjedište preduzeća, uz popunjen obrazac iz stava 1 ovog člana, dostavlja nadležnom nosiocu koji mu je uputio zahtjev i podatke o: prestanku poslovanja poslovnih jedinica, odjavi osiguranja za zaposlene u tim jedinicama, kao i podatke o poslovnim jedinicama i zaposlenima u njima koji nijesu obuhvaćeni zahtjevom, ako ih ima.

(4) Ako se staž osiguranja utvrđen u matičnoj evidenciji nadležnih nosilaca obje države ugovornice poklapa od 2. avgusta 1975. godine do 30. septembra 1976. godine, nadležni nosilac na čijem području se nalazilo sjedište poslovne jedinice će izbrisati podatke o stažu osiguranja i zaradama za taj period u svojoj matičnoj evidenciji.

(5) U slučaju kada je staž osiguranja navršen u vrijeme od 2. avgusta 1975. godine do 30. septembra 1976. godine, za osiguranike koji su bili zaposleni kod poslodavca sa sjedištem u jednoj državi ugovornici, ali su radili u poslovnim jedinicama u drugoj državi ugovornici i kada je, u postupku utvrđivanja staža osiguranja, nemoguće pribaviti podatke o prijavama, odjavama i zaradama (M-1, M-2 i M-4) zbog likvidacije, stečaja poslodavca ili drugih objektivnih razloga, te periode uzima u obzir nosilac one države ugovornice u kojoj je bilo sjedište poslodavca.

Isplata novčanih davanja

Član 15

(1) Nadležni nosilac isplaćuje novčano davanje neposredno korisniku prava, u skladu sa članom 35 Sporazuma.

(2) Na zahtjev nadležnog nosioca iz stava 1 ovog člana, korisnik prava je obavezan da, najkasnije do kraja aprila tekuće godine, dostavi potvrdu o životu.

(3) Organi za vezu, krajem marta, tekuće godine, međusobno razmjenjuju statističke podatke o broju korisnika po vrsti davanja i isplaćenim iznosima na teritoriji druge države ugovornice za prethodnu godinu.

GLAVA 3

Povreda na radu i profesionalna bolest

Pružanje davanja u naturi

Član 16

Na slučajeve iz člana 23 Sporazuma primjenjuje se član 5 ovog sporazuma.

Isplata novčanih davanja

Član 17

Nadležni nosioci isplaćuju novčana davanja iz člana 25 Sporazuma neposredno korisniku prava.

GLAVA 4

Nezaposlenost

Postupak

Član 18

(1) Radi korišćenja prava iz člana 27 Sporazuma, nadležni nosioci država ugovornica, na utvrđenom dvojezičnom obrascu, potvrđuju periode osiguranja podnosioca zahtjeva navršene prema pravnim propisima koje one primjenjuju, kao i periode u kojima je isplaćivana naknada za slučaj nezaposlenosti.

(2) Potvrdu iz stava 1 ovog člana izdaje:

U Crnoj Gori

- Zavod za zapošljavanje Crne Gore

U Bosni i Hercegovini

- U Federaciji Bosne i Hercegovine: Federalni zavod za zapošljavanje, Sarajevo,
- u Republici Srpskoj: Zavod za zapošljavanje Republike Srpske, Pale,

- u Brčko Distriktu Bosne i Hercegovine: Zavod za zapošljavanje Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine, Brčko

GLAVA 5

Pravna i administrativna pomoć

Član 19

Primjena člana 31 stav 7 Sporazuma

(1) Kada organ vještačenja nadležnog nosioca jedne države ugovornice, u primjeni člana 31 Sporazuma, donese nalaz, ocjenu i mišljenje, organ vještačenja nosioca osiguranja druge države ugovornice taj nalaz, ocjenu i mišljenje uzima kao dokazno sredstvo u postupku vještačenja, a ocjenu donosi u skladu sa svojim pravnim propisima.

(2) Nadležni nosilac jedne države ugovornice čiji je organ izvršio vještačenje dostaviće nosiocu druge države ugovornice i ovjerenu fotokopiju medicinske dokumentacije na osnovu koje je vještačenje izvršeno.

DIO IV

FINANSIJSKE ODREDBE

Naknada troškova za davanja u naturi

Član 20

(1) Nosilac mjesta prebivališta ili boravišta lica podnosi zahtjev za naknadu troškova za pružena davanja u naturi nadležnom nosiocu druge države ugovornice, polugodišnje, preko:

U Crnoj Gori

- Fonda za zdravstveno osiguranje Crne Gore

U Bosni i Hercegovini

- u Federaciji Bosne i Hercegovine: Zavoda zdravstvenog osiguranja i reosiguranja Federacije Bosne i Hercegovine, Sarajevo,
- u Republici Srpskoj: Fonda zdravstvenog osiguranja Republike Srpske, Banja Luka,
- u Brčko Distriktu Bosne i Hercegovine: Fonda zdravstvenog osiguranja Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine, Brčko.

(2) Nadležni nosilac je obavezan da naknadi nesporne troškove u roku od 60 dana od dana prijema zahtjeva.

(3) Naknada troškova davanja u naturi vrši se u konvertibilnoj valuti (EUR), prema paritetu valuta koji je važio na dan podnošenja zahtjeva iz stava 1 ovog člana.

DIO V RAZNE ODREDBE

Kontakti i obavještanja Član 21

(1) Organi za vezu i nosioci država ugovornica održavaju kontakte u cilju postizanja saglasnosti o pravnim i drugim pitanjima u vezi sa sprovođenjem Sporazuma i ovog sporazuma.

(2) Nadležni organi, organi za vezu i nadležni nosioci međusobno se obavještavaju o izmjenama i dopunama pravnih propisa iz člana 2 Sporazuma.

DIO VI ZAVRŠNA ODREDBA

Stupanje na snagu Član 22

Ovaj sporazum stupa na snagu danom stupanja na snagu Sporazuma.

Potpisano u _____, dana _____ godine, u dva originalna primjerka, na crnogorskom i službenim jezicima Bosne i Hercegovine - bosanskom, srpskom i hrvatskom jeziku, pri čemu su oba originala jednako vjerodostojna.

Za Crnu Goru

Za Bosnu i Hercegovinu